

OBITELJ KAO OSNOVNA STANICA CRKVE

Krist je osnovao Crkvu i želi u njeno krilo privući ljude cijeloga svijeta bez razlike na kontinente, narode i rasne podjele. Kao što Krist želi okupiti u Crkvi sve ljude, tako on želi da svi ljudi budu suradnici, graditelji, pomagači u izgradnji nadnaravne zgrade — Crkve.

Poziv na izgradnju Crkve danas je posebno naglašen. Crkvu ne izgrađuju samo oni u ministerijalnom svećeništvu nego i svi krštenici kao sudionici općeg svećeništva vjernika (usp. LG 10). Ovaj poziv postaje oživotvoren posebno kod kršćanskih supružnika koji sačinjavaju tzv. »domaću Crkvu« (LG 11). To je posebno naglašavao Pavao VI: »Želimo svrnuti pozornost na ovaj naslov, koji se pridaje kršćanskoj obitelji... ona sačinjava malu Crkvu, građevinski 'element' jedine i svopće Crkve koja je cijelo Mistično Tijelo Kristovo«. ¹

A. OBITELJ U CRKVI

Koncil je na poseban način naglasio ulogu obitelji u okviru crkvene zajednice. Združenje čovjeka i žene »tvori prvi oblik zajednice osoba« (GS 12) i stavlja se u uski odnos s misterijem Krista i Crkve. Koncil je u tom pogledu obuhvatio velik okvir, ali nije mogao dovoljno razlučiti problematiku samog brak od obitelji nego je sve to utkao u cjelovitost jednog promatranja.

Koncil definira kršćansku obitelj kao »sliku i sudioništvo u savezu ljubavi između Krista i Crkve« (GS 48), a kršćanske bračne drugove naziva »svjedocima i suradnicima Majke Crkve« (LG 41), dok kršćansku obitelj naziva »domaćom Crkvom« (LG 11), »domaćim svetištem Crkve« (AA 11).

Koncilska Crkva, svjesna sebe, ne definira se više kao savršeno društvo nego kao »sakrament ili znak i oruđe najtješnijeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskoga roda« (LG 1), »mistično tijelo Kristovo« (LG 7), »zajednicom vjere, ufanja i ljubavi« (LG 8), »mesijskim narodom«, »za sav ljudski rod jaka klica jedinstva, ufanja i spasenja« (LG 9). Ova svijest Crkve o samoj sebi baca novo svjetlo na ljudsku stvarnost koja se treba ostvariti već u braku i kršćanskoj obitelji, da na taj način otkrije spasenjsku narav i funkciju Crkve.

¹ PAVAO VI, Govor na generalnoj audijenciji 11. kolovoza 1976., u *Osservatore Romano*, od 12. 8. 1976., str. 1.

Brak i obitelj u svijetu koji se mijenja

Danas smo svjedoci munjevitih promjena i brzine na svim poljima ljudskih djelatnosti koje su zadnjih godina preobrazile lice zemlje a tim i socijalni položaj čovjeka. Stare strukture ustupuju mjesto novim što često donosi napetost i krize u raznim institucijama, pa i u samom braku i obitelji. S druge strane, pomaljaju se nove obećavajuće vrednote, čime je zahvaćen i brak i obitelj.

Crkva posebno danas u tim promijenjenim prilikama naglašava važnost obitelji, obiteljskog života, da obitelj ne bude uzdrmana, poremećena: »Današnje ekonomske, socijalno-psihološke i političke prilike unose osim toga ozbiljni nered u obitelj« (GS 47).

U ove promjene svakako ulazi nagli porast industrijalizacije, demografski rast, emancipacija žene kao i novi pogledi na sam seks. Crkva želi da brak i obitelj ne ovise o nekoj stihijskoj vremenskoj problematici i ljudskoj samovolji nego želi obitelj sačuvati čvrstom ustanovom. Bračni se žirot »sazdaje bračnom vezom, to jest osobnim neopozivim pristankom. Tako se ljudskim činom, kojim supruzi sebe uzajamno predaju i primaju, rađa također, pred društvom, po božanskoj uredbi čvrsta ustanova: ta sveta veza u cilju dobra kako roditelja i potomstva tako i društva ne ovisi o ljudskoj samovolji« (GS 48).

Obitelj mjesto posvećenja

Kršćanski zaručnici stupanjem u brak posvećuju se posebnim sakramentom »ispunjavajući svoju bračnu i obiteljsku misiju snagom toga sakramenta te ispunjeni Kristovim duhom koji čitav njihov život prožimlje vjerom, ufanjem i ljubavlju, sve više se približuje osobnom savršenstvu i međusobnom posvećenju i, stoga, zajedničkom proslavljanju Boga« (GS 48).

Na taj je način obiteljska duhovnost utkana u svakidašnje tkivo života gdje i male stvari postaju velikim sredstvom posvećenja ako se rukovode vjerom, ufanjem i ljubavlju, pa i svakidašnje poteškoće primljene na taj način postaju svakidašnjim prinosom Bogu, jedna svojstvena liturgija zahvale. Tako proživljen obiteljski posvetni život posebno će se odraziti na djeci. »Ako roditelji prednjače primjerom i zajedničkom obiteljskom molitvom, djeca će, i svi koji žive u krugu obitelji, lakše naći put čovječnosti, spasenja i svetosti. Supruzi će pak, u svom dostojanstvu i zadaći očinstva i majčinstva, brižno ispunjavati dužnosti odgoja, osobito vjerskoga, što u prvom redu na njih spada. Djeca, kao živi članovi obitelji, na svoj način pridonose posvećenju roditelja« (GS 48; usp. AA 11; GE 3).

Danas postajemo sve svjesniji desakralizacije obiteljskog života, ali i toga da je obitelj prva i najvažnija škola života, škola vjere i posvete,

što se postizava uzajamnim povjerenjem roditelja prema djeci te djece prema roditeljima, da cijela obitelj postane raspoloživa u slušanju Učiteljeve poruke. Na taj način obitelj postaje živa slika putujuće Crkve. Zato Koncil kaže: »U toj Crkvi, koji bi se mogla nazvati kućnom, roditelji moraju biti za svoju djecu riječju i primjerom prvi vjesnici vjere, i njegovati zvanje prikladno za svakog pojedinoga, s osobitom brigom ono sveto« (LG 11).

Kuća, velika ili mala, vila ili stan, jest privilegirano obiteljsko mjesto, gdje se sakupljaju roditelji i djeca, gdje satovi zajedništva postaju časovi svetosti, radosti, zajedničke suradnje. Na taj način obiteljski dom postaje mala, domaća Crkva, gdje sve poprima trajnu zahvalnost Bogu, gdje se radosni i žalosni momenti života uklapaju u životnu liturgiju Crkve.

S pravom možemo reći da se kršćansko iskustvo u prvotnoj Crkvi odvijalo u kući. Crkva je rođena u kući. Ne samo u tom smislu što su kuće bile mjesta kulta i molitve, nego na poseban način što je obiteljsko ozračje sačinjavalo prirodni okvir prijenosa i razvoja vjere. Djela apostolska (12, 12), kao i Pavlove poslanice, puni su tih priziva. Obitelj se smatrala najprikladnijom sredinom za vršenje kršćanskog života, svjedočanstva ljubavi, navještaja Riječi, krštenja i slavljenja Euharistije.²

Ovu je dimenziju obitelji naglasio Pavao VI. u apostolskom nagovoru *Evangelii nuntiandi*: »U raznim povijesnim trenucima obitelj je s pravom zaslužila lijepo ime 'kućne Crkve' što je potvrdio II. vatikanski sabor. To znači da bi svaka kršćanska obitelj morala nekako imati različite vidove čitave Crkve. Između ostalog, obitelj kao i Crkva mora biti mjesto gdje se Evanđelje prenosi i odakle ono zrači.

U krilu dakle takve obitelji, koja je svjesna svog poslanja, svi njeni članovi evangeliziraju a ujedno su svi evangelizirani. Ne samo da roditelji svojoj djeci prenose Evanđelje već to isto Evanđelje oni mogu primiti i od njih pošto je duboko proživljeno. Obitelji evangeliziraju i mnoge druge obitelji kao i sredinu u kojoj žive.«³

Tokom stoljeća, nažalost, ova je evangelizatorska uloga obitelji i njena zadaća prenošenja vjere i odgoja u vjeri izbljedila radi mnogo razloga, pa joj danas treba povratiti tu prvotnu zadaću, da bude što svjesnija svog eklezijalnog poslanja. U tom smislu Klement Aleksandrijski kaže da sloga muža, žene i djece s kojima je Gospodin »jedna Crkva«,⁴ »domaća Crkva« (Rim 16, 5), »mala Crkva«.⁵

² Kuća je mjesto okupljanja i molitve (usp. Dj 12,12). Pavao često identificira Crkvu s kućom nekog učenika (usp. Rim 16,23; 1 Kor 16,19; Rim 16, 3-5; Kol 4,15; Flm 1-2). Izraz »Crkva u njihovoj kući« nalazimo u Pavlovim citatima i pozdravima. U času obraćenja krštenje se dijelilo cijeloj kući (usp. Dj 16,15; 16,33; 18,8; 1 Kor 1, 14-16). PAVAO VI, Govor na gener. audiciji 11. kolovoza 1976, OR, od 12. 8. 1976, str. 1, kaže: »Obiteljsko i privatno gostoprimstvo bili su prvo gnijezdo u kojem su nastale prve partikularne Crkve.«

³ PAVAO VI, Apostolski nagovor *Evangelii nuntiandi*, od 8. prosinca 1975, KS, Zagreb 1976, br. 71.

⁴ KLEMENT ALEKSANDRIJSKI, *Stromata* 3, 10, u PG 8,1171.

⁵ IVAN ZLATOUSTI, *Homilia XX in Epistolam ad Ephesios* 6, u PG 62, 143.

S pravom Ivan Zlatousti kaže za obitelj: »Ako je bračni život živa slika Božja, to je zato jer predstavlja na poseban način divnu sliku Crkve«. ⁶

B. ORGANSKA STRUKTURA CRKVE

Kao što u tijelu postoji mnogo udova koji tvore jedno divno zajedništvo i cjelinu, tako i u Crkvi postoji mnogostrukost različitih organa, funkcija, služba, struktura što također tvori »divno jedinstvo« života i djelovanja u Kristovu Duhu (usp. Rim 12, 4—5; 1 Kor 12, 11). Crkva je uređena divnom raznolikošću (usp. LG 32) što karakterizira egzistenciju i život ne samo pojedinih članova nego i cijeloga tijela.⁷

Nitko ne stječe i ne proživljava svoje kršćanstvo neovisno o organskoj strukturi Crke, nego jedino u njoj i preko nje. Biti kršćanin znači imati udjela u tom Tijelu, imati vlastito mjesto u krilu Crkve, vršiti određenu misiju i službu u dimenziji njena zajedništva, službe i svjedocanstva u dinamičnom odnosu sa zajednicom. »Toliko je u tom tijelu povezanost i sralost udova (usp. Ef 4, 16) da se za udo koje ne djeluje prema svojoj mjeri na rast tijela mora reći da nije od koristi ni Crkvi ni sebi« (AA 2).

Cijelo tijelo Crkve razvija svoju misiju preko članova, tj. preko organske strukture koja jedina može ostvariti i predstaviti spasenje Božje svijetu u svim dimenzijama. »Svi su ljudi pozvani u novi Božji Narod. (...) Pojedini dijelovi donose vlastite darove drugim dijelovima i cijeloj Crkvi, tako da se i cjelina i pojedini dijelovi jačaju pomoću svega što jedni drugima saopućuju i rade za potpuno jedinstvo« (LG 13).

Tri funkcije Crkve

Organizam je Crkve veoma kompleksan: »društvo sastavljeno od hijerarhijskih organa i mistično Kristovo Tijelo, vidljiv zbor i duhovna zajednica, zemaljska Crkva i Crkva koja već posjeduje nebeska dobra« (LG 8); »ulazi u ljudsku povijest, a ipak ujedno prelazi vremena i granice narodâ« (LG 9). Možemo, dakle, promatrati organizam Crkve s različitih gledišta, ali je posebno vožno gledište koje promatra bitne odnose i temeljne funkcije koji iz tih odnosa izvire. Crkva kao Kristovo Tijelo i Narod Božji posjeduje svoju konstituciju i nutarnji život, kao opći sakrament spasenja živi u svijetu i na službu je svijeta, a kao

⁶ IVAN ZLATOUSTI, *Homilia XII in Epistolam ad Colossenses 6*, u PG 389: »Domus enim est parva Ecclesia.«

⁷ Usp. CONGAR Y., *Per una teologia del laicato*, Morcelliana, Brescia 1967, 650-651; OTTO KARRER, *Il principio di sussidiarietà nella Chiesa*, u *La Chiesa del Vaticano II*, Vallecchi Editore Firenze 1965, str. 597-598, posebno naglašava ulogu obitelji u složenoj misiji i strukturi Crkve u slojevima društva u koje ne stiže evanđeoska poruka.

početak i klica Kraljevstva Božjeg »teži za savršenim Kraljevstvom i svim svojim silama nada se i želi da se sa svojim Kraljem sjedini u slavi« (LG 5). Iz ta tri odnosa nastaju za Crkvu tri temeljne i neotuđive funkcije: eklezijalna, sekularna i eshatološka funkcija Crkve kao temeljni kriteriji njene opstojnosti i djelatnosti.

a) *Sekularna funkcija*

Odnos Crkva— svijet nužan je odnos ne samo zbog toga što je Crkva sastavljena od ljudi, već i zato što Crkva ne može živjeti niti sebe ostvariti osim u svijetu. Ovdje pod »svijet« ne podrazumijevamo svijet strasti i grijeha nego svijet ljudi, tj. cjelokupnu ljudsku obitelj koju je Stvoritelj s ljubavlju sazdao, koju uzdržava i koju je otkupio (usp. GS 2). Misija je Crkve da bude kvasac i duša ljudskog društva i svijeta (LG 38).

Svjesna zadaće da čovječanstvo »obnovi u Kristu i preobrazi u Božju obitelj« (GS 40), Crkva se osjeća pozvanom da čovječanstvo upozna putove spasenja i da u njih uvede sve ljude.

Ako čovjek ucijepljen u Krista krštenjem ostaje u svijetu da u svijetu tvori Crkvu, onda se može reći da Narod Božji kao takav, jer je narod krštenika, ostaje ucijepljen u strukture svijeta u kojima vrši svojun misiju, sekularnu funkciju. Ta funkcija nije ni laička, ni klerička, nego kršćanska.

Crkva nastoji humanizirati svijet sa željom da se humanizacija pravilno ispunja u mesijanskom smislu spasenja.⁸ Radi se o »golemom poslu koji se ovdje na Zemlji treba obaviti« (GS 93), »da se spasi ljudska osoba i da se bolje izgradi ljudsko društvo« (GS 3), da se sve uglavi u Kristu. Radi toga Narod se Božji u toj službi ne pokreće zemaljskim probicima (usp. GS 3) nego nastavlja »djelo samoga Krista koji je došao na svijet da posvjedoči istinu (usp. Iv 18, 37), da spasi, a ne da sudi; da služi, a ne da mu drugi služe« (GS 3).

Sve ono dobro koje Narod Božji može pružiti ljudskoj obitelji u vrijeme svoga zemaljskog hodočašća proizlazi iz činjenice da je Crkva »opći sakrament spasenja« (LG 48) koji otkriva i ujedno ostvaruje misterij ljubavi Božje prema čovjeku (usp. GS 45).

b) *Eklezijalna funkcija*

Dok sekularna funkcija Crkve ide za izgradnjom svijeta, njena se eklezijalna funkcija direktno odnosi na izgradnju Tijela Kristova koje

⁸ Usp. Y. CONGAR, *Apports, richesses et limites du Décret*, u *L'Apostolat des laïcs*, coll. Unam Sanctam, éd. du Cerf, Paris 1970, 175; ISTI, *Laico*, u *Dizionario Teologico*, II, Brescia, Queriniana 1967, 127; TETTAMANZI D., *Laici*, u *Dizionario enciclopedico di teologia morale*, ed. Paoline 1973, 448-449. PAVAO VI, *Evangelii nuntiandi*, br. 70, posebno naglašava ulogu laika u toj misiji Crkve.

je sama Crkva. To je skup aktivnosti kojim se Tijelo Kristovo izgrađuje ovdje na zemlji snagom svoje Glave, Krista, »od koga cijelo tijelo — skupa povezano i skupa držano svakovrskom opskrbnom vezom prema djelotvornosti što je svakom pojedinom dijelu odmjerena — ostvaruje svoj rast na izgradnju samoga sebe u ljubavi« (Ef 4, 16).

Potrebno je razlikovati eklezijalnu ministerijalnu funkciju, koja se temelji na sakramentu reda i koja je svojstvena kleru, od eklezijalne funkcije koja se temelji na sakramentu krštenja i potvrde i koja je zajednička svim članovima Naroda Božjega: laicima, svećenicima, redovnicima.

Na temelju krštenja niču neki zahtjevi u izgradnji Tijela Kristova, kao: a) izgradnja eklezijalne svijesti i odgovornost prema problemima, potrebama i patnjama Crkve; b) dužnost liturgijske formacije da se vjernici »privedu k onom punom, svjesnom i djelatnom učešću kod liturgijskih obreda« (SC 14), jer je to »vrhunac ka kojemu teži djelatnost Crkve, i ujedno izvor iz kojega proističe sva njezina snaga« (SC 10); c) dublje razumijevanje Sv. pisma (usp. DV 23), da riječ Božja bude »jedrina vjere, hrana duši, čisto i nepresušno vrelo duhovnog života« (DV 21); d) briga za jedinstvo među kršćanskim zajednicama (usp. UR 5), jer se razdijeljenost »otvoreno protivi Kristovoj volji; ona je sablazan svijetu u najsvetijoj zadaći: propovijedanju Evanđelja svakom stvoru, nanosi štetu« (UR 1).

Opća eklezijalna funkcija i ministerijalna eklezijalna funkcija među sobom se popunjuju na službu jedinog Tijela Kristova i jedine obitelji Božje a ta je Crkva. Zato koncilski tekstovi često govore o zajedničkom razumijevanju između klera i vjernika (usp. LG 30 i 32; AA 10, 17 i 25; PO 9; GS 32 i 43). Ove će zahtjeve Crkva ispuniti ako bude znak zajedništva i sakupljanja u njegovo ime (usp. Mt 18, 20; AA 18). To je na koncu duboki i bitni smisao eklezijalne funkcije: izgradnja naroda Božjega u jedinstvu i ljubavi u ispunjenju velike misije koja joj je povjerena od Boga da bude »kao sakrament ili znak i oruđe najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskog roda« (LG 1).

c) *Eshatološka funkcija*

Još jedna bitna funkcija Naroda Božjega, koja je usko povezana s dvjema prethodnim funkcijama, jest eshatološka funkcija.⁹ Ona promatra Crkvu u svom odnosu s kraljevstvom Božjim u njegovu konačnom ispunjenju, »kad dođe vrijeme obnove svijetu (Dj 3, 21) i kad se ljudskim rodом u Kristu savršeno obnovi i cijeli svijet, koji te tijesno spojen s čovjekom i po njemu dolazi do svoje svrhe (usp. Ef 1,10; Kol 1,20; 2 Petr 3, 10—13)« (LG 48).

⁹ Usp. K. VI. TRUHLAR, *Il laicato stesso araldo dell' escatologia*, u *Santità e vita nel mondo*, ed. Paoline, Roma 1967, 333-345; TETTAMANZI D., *Laici*, n. dj., str. 447-448.

Svi su kršćani pozvani da odvažno preuzmu na se tu zadaću puni vjere, pouzdanja i ljubavi za vrijeme ovozemaljskog hodočašća prema »gore« da postepeno u sebi dožive preobrazbu u Kristu i da ostvare plan Božjeg spasenja. Sv. Pavao piše kršćanima Filipa da treba zaboraviti što stoji iza nas, nego baciti svoj pogled prema cilju, Kristu: »Ovako mislimo svi koji smo 'savršeni'! I ako vi mislite što drukčije, i ovo će vam Bog objaviti. Ali što smo postigli, to isto pravo proslijedimo« (Fil 3, 15—16).

Na taj način Crkva i pojedini kršćani vrše eshatološku funkciju, daju sekularnoj i eklezijalnoj funkciji puno kršćansko značenje stvarajući na taj način autentično ozračje u kojem se kršćanski život može plodonosno razvijati, služeći se ovim svijetom ali svoj pogled diže prema konačnici.

Eshatološka funkcija zahtijeva živu povezanost između hodočasničke Crkve i braće u čistilištu u molitvi, uspomeni, liturgiji, »jer svi koji su Kristovi, imajući na umu Duha, tvore jednu Crkvu i među sobom su sjedinjeni u njemu (usp. Ef 4, 16)« (LG 49). Ta povezanost i zajedništvo potiču na traženje budućega Grada i »učimo koji je najsigurniji put po kojemu ćemo među promjenljivim stvarima svijeta moći doći do savršenog jedinstva s Kristom, tj. svetosti, svaki prema svom posebnom stanju i položaju« (LG 50).

Konačno, eshatološka funkcija obvezuje Narod Božji da nastoji preobraziti svijet i dati mu sadržaj kršćanske nade. Zapovijed da se kršćanin ne upriliči ovom svijetu ne znači samo potrebu unutarnjeg preobražaja izbjegavajući svijet, nego i potrebu da se preobrazu uvjeti svijeta koji se protive pravom i vječnom životu čovjeka koji će se ostvariti u konačnom Božjem kraljevstvu (usp. LG 36; UR 2).

Practiciranjem tih triju temeljnih funkcija, Crkva se može ostvariti u životnoj i konkretnoj stvarnosti ljudske povijesti pokazujući svijetu misterij Krista u svim njegovim dimenzijama. Te se funkcije trebaju jasno očitovati ne samo u općoj Crkvi nego i u svim njenim slojevima i članovima, posebno u obiteljskoj zajednici koja Crkvu simbolizira kao osnovnu bazu u svojoj crkvenosti.

C. MISTERIJ CRKVE I OBITELJI

Koncil definira kršćanski brak »slikom i sudioništvom u savezu ljubavi između Krista i Crkve« (usp. GS 48). Tako nam pruža mogućnost boljeg shvaćanja samog sakramenta stavljajući brak u dinamični odnos sa zajednicom spasenja, a ta je Crkva.

a) Obitelj mala Crkva

Kad Sabor tvrdi da je obitelj »domaća Crkva« (LG 11), ne želi nas prenijeti u retorički zanos nego nam saopćava važnu činjenicu da je

obitelj zajednica spasenja *u malom*, jer se karakteristike koje se odnose na Crkvu odražavaju u obitelji u skraćenom obliku, posebno što se tiče zajedništva, svećeništva i eshatološkog usmjerenja.

Crkva ne želi više naglašavati svoj juridički aspekt nego sve više postaje svjesna da je ona »zajednica vjere, ufanja i ljubavi, kao vidljivi organizam, po kojemu na sve razlijeva istinu i milost« (LG 8), »puk skupljen u jedinstvu Oca i Sina i Duha Svetoga« (LG 4), »mesijanski narod« koji je »jaka klica jedinstva, ufanja i spasenja« (LG 9). »Tijelo Kristovo« (LG 7) koje »postavlja klicu i početak toga Kraljevstva na zemlji« (LG 5).

Koncilski izraz »domaća Crkva« treba staviti u odnos s dubljim značenjem Crkve i gledati u obitelji istinsku eklezijalnu dimenziju, primjer neumorne i plemenite ljubavi u kojoj bračni drugovi »postaju svjedoci i suradnici plodnosti Majke Crkve« (LG 41). Iz te ženidbene zajednice proizlazi obitelj »u kojoj se rađaju novi građani ljudskog društva, koji po milosti Duha Svetoga postaju po krštenju sinovi Božji, da tako Božji Narod može trajati kroz sve vjekove« (LG 11).

Posebno se važna zadaća pridaje roditeljima koji trebaju djeci biti »riječju i primjerom prvi vjesnici vjere« (LG 11), stvarati atmosferu ljubavi, odanosti prema Bogu i ljudima, atmosferu vjere i kršćanskoga duha da djeca mogu steći »prvo iskustvo o zdravoj ljudskoj zajednici i o Crkvi« (GE 3).

Sabor želi naglasiti još jednu stvarnost, iako o njoj ne govori tako izričito, poimanje kršćanske obitelji kao temeljnog organizma Naroda Božjega u kojem se posredničkim djelovanjem Krista i Duha Svetoga prenosi sam trinitarni život i postavljaju temelji Mističnoga Tijela,¹⁰ koje se ostaruje raznim putovima koje često i ne opažamo, ali svakako jedan normalan i zapažljiv put jest preko obitelji.

Važnost kršćanske obitelji je posebno u tom što je ona proizišla iz sakramenta ženidbe gdje se zaručnici međusobno zaručuju kao Krist s Crkvom, stvaraju jedinstvo s Kristom i postaju sudionici zajedništva u kojem će se rađati novi članovi Crkve i društva.

Pio XII. naziva obitelj prvom stanicom društva a tim i Crkve. Ivan XXIII. je definira »prvom stanicom Crkve«,¹¹ a Pavao VI, pozivajući se izričito na govor svoga predšasnika, naglašava istu ideju i naziva kršćansku obitelj »temeljnou stanicou, početnou stanicou, bez sumnje najmanjom ali temeljnou crkvenou organizma.«¹²

Crkva i bračna kršćanska zajednica su dva »misterija« u dinamičnom odnosu među sobom, dva »saveza« koji se osvjetljuju i međusobno popunjuju, dvije »zajednice« u kojima cirkulira isti Život i ista Ljubav.

¹⁰ Usp. A. DEL MONTE, *Il matrimonio nella dottrina del Vaticano II*, u *La Famiglia*, 01 (1966) 25, La scuola, Brascia.

¹¹ IVAN XXIII, *L'Opera delle »Equipes Notre-Dame« per i focolari cristiani*, u *Discorsi, Messaggi, Colloqui del Santo Padre Giovanni XXIII*, I Tipografia Poliglotta Vaticana, str. 296-299.

¹² PAVAO VI, *Discorso alle Equipes Notre-Dame*, u *Osservatore Romano*, od 4-5 svibnja 1970.

Zato je moguće promatrati karakteristične momente jedne zajednice da oni posluže kao prototip drugoj zajednici, promatrajući veliku Crkvu koja ima oznake svećeničke, proročke, kraljevske i eshatološke zajednice da te iste oznake vidimo i pronađemo u maloj Crkvi, tj. obitelji.¹³

b) Bračna zajednica — svećenička zajednica

Crkva je velika svećenička zajednica pravih klanjatelja Ocu,» jer se kršteni po preporodu i pomazanju Duha Svetoga posvećuju da budu duhovni dom i sveto svećenstvo« (LG 10). Svi su vjernici snagom općeg svećeništva vjernika pozvani da svjesno prinesu sebe kao živu, svetu, Bogu ugodu žrtvu (usp. Rim 12, 1; LG 10), kao što je i Krist prinio žrtvu samog sebe na Kalvariji. Tako su isto svi vjernici pozvani na sudjelovanje u euharistijskom prinosu i na vršenje svoga svećeništva »u primanju sakramenata, u molitvi i zahvaljivanju, svjedočanstvom svetog života, samozatajom i djelotvornom ljubavi« (LG 10).

Sudjelujući u Kristovu svećeništvu bračna zajednica postaje na poseban način prava svećenička i kulturna zajednica u malom. Sakramentalnim ucijepljenjem u »domaće svetište Crkve« (AA 11) kršćanski bračni drugovi proživljuju na vlastit način u Crkvi, za Crkvu i po Crkvi svoje svećenstvo.

Poželjno je da njihov bračni i obiteljski život bude duhovna žrtva koja se prinosi Bogu i to na poseban način u času sudjelovanja u Euharistiji, kad se njihov prinos sakramentalno ujedinjuje s Kristovim prinosom (usp. LG 11). Kad se u koncilskim dokumentima govori o svećeničkoj i kulturnoj službi laika, izričito se misli na bračni i obiteljski život: »Jer sva njihova djela, molitva i apostolski pothvati, bračni i obiteljski život, svagdanji rad, odmor duha i tijela, ako se vrše u Duhu, dapače i tegobe života, ako se strpljivo podnose, postaju duhovne žrtve ugodne Bogu po Isusu Kristu (usp. 1 Petr 2, 5), koje se u služenju Euharistije pobožno prinosu Ocu s prinosom Gospodinova Tijela. Tako i laici, sveto radeći posvuda kao klanjaoci, posvećuju Bogu sam svijet« (LG 34).

Bračni drugovi trebaju s djecom što dublje proniknuti u liturgijski i euharistijski kult Crkve, da se tu obitelj ostvari kao zajednica molitve s Kristom i Crkvom i da odatle crpe snagu kako bi i postali vitalna zajednica i društva i Crkve (usp. AA 11). Posebno se obiteljska zajednica treba izgrađivati zajedničkom molitvom, gdje roditelji s djecom, u tišini svoga doma, mole i traže putove čovječnosti, spasenja i svetosti (usp. GS 48).

Na temelju općeg svećeništva vjernika kršćanski su bračni drugovi pozvani da rađaju i odgajaju djecu kao članove svećeničkog naroda i

¹³ Usp. T. GOFFI, *Spiritualità familiare nell'insegnamento del Concilio Vaticano II*, u *I giovani e la famiglia*, A. V. E., Roma 1966, 115-142. LG, br. 35, naglašava: »Kršćanska obitelj glasno proglašuje i sadašnje kreposti Kraljevstva Božjega i nadu u blaženi život.«

pravih klanjalaca Ocu, koji će biti živa kamenja u duhovnom hramu Ckve u kojem boravi Bog (1 Petr 2, 5). Zato Koncil kaže: »Neka roditelji ozbiljno shvate kako prava kršćanska obitelj imade važno značenje za život i napredak Božjeg naroda« (GE 3).

Snagom sakramenta ženidbe kršćanski bračni drugovi sudjeluju u Kristovu svećeništvu, pa su zbog toga pozvani da dadu hvalu Bogu, da se osobno usavršavaju i međusobno posvećuju (usp. GS 48). Cijeli se obiteljski život treba usmjeravati u ritmu toga velikog misterija, a to je misterij velikodušne vjernosti, djelovorne i vedre ljubavi.

Obitelj je najprikladnije mjesto gdje roditelji snagom krsne posvete mogu vršiti svete čine i dijeliti sakramentale koje po sudu Ordinarija mogu podjeljivati i laici (usp. SC 79), posebno u pojedinim prilikama kršćanske inicijacije, u slučaju bolesti, smrti, a posebno kod blagoslova stola.¹⁴

Nezamjenjiva je uloga roditelja u pripremi djece na sakramente kršćanske inicijacije: krštenje, potvrdu, pričest. Na taj način djeca se prikladno uvode u crkveni život gdje cijela obitelj sudjeluje i raste, gdje se razne generacije susreću i oživljuju divne uspomene svog ucijepljenja u Crkvu.

U tom smislu pojedini momenti života i njegova slavlja mogu veoma dobro poslužiti za oživljavanje crkvenog duha, kao npr.: godišnjica vjenčanja, krštenja, rođenja, kad cijela obitelj nastoji dati jedan kršćanski ton tom slavlju i izbjegava da ne prevlada vanjski i svjetovni karakter proslave. U tom smislu dobro može poslužiti priprava i sudjelovanje cijele obitelji u tako važnim zgodama zajedničkog života. Obnovljeni obred krštenja preporuča da krštenju djeteta prisustvuju i roditelji, da tu iskažu svoju vjeru i zalaganje koje će pokazati u odgoju djeteta i njegovu rastu u vjeri, da ga postepeno uvedu u crkvenu zajednicu. Na taj će način obitelj biti domaće svetište Crkve a roditelji prvi svećenici.

c) Bračna zajednica — proročka i kraljevska zajednica

Osim što je Crkva svećenički narod, ona je proročki i kraljevski narod koji sudjeluje u dostojanstvu proročke i kraljevske Kristove službe. Ona je takva u namisli i planovima Božjim ne toliko u intelektualnim i spekulativnim dimenzijama koliko živim kontaktom i zajedništvom s Duhom u religioznom slušanju riječi Božje (usp. DV 1) i pomnijom tumačenju vremena (usp. GS 4). Takvu spoznaju Boga možemo nazvati eksperimentalnom, a Crkva ju je dužna prenositi riječju i životom (usp. AG 35; LG 35). »Krist, veliki prorok, koji je svjedočanstvom života i snagom riječi proglasio Očevo Kraljevstvo, ispunja svoju

¹⁴ Talijanska liturgijska komisija, *Direttorio liturgico-pastorale per l'uso del Rituale dei Sacramenti e dei Sacramentali*, 27. VI 1967, u *Evangelizzazione, matrimonio e famiglia*, editrice a.v.e., Roma 1975, br. 147.

proročku službu sve do punog očitovanja svoje slave, ne samo po hijerarhiji, koja uči u njegovo ime i po njegovoj vlasti, nego i po laicima, koje zato čini svojim svjedocima i poučava ih osjećajem vjere i milošću riječi (Dj 2, 17—18; Oktr 19, 10), da sila Evandjelja svijetli u svagdanjem, obiteljskom i društvenom životu. Oni se pokazuju kao sinovi obećanja, kao jaki u vjeri i nadi iskorišćuju sadašnje vrijeme (usp. Ef 5, 16; Kol 4, 5) i strpljivo čekaju buduću slavu (usp. Rim 8, 25). A tu nadu neka ne skrivaju u nutarnjosti duha, nego neka je izražavaju i kroz oblike svjetovnog života neprekidno se obraćajući i boreći se »protiv vladara ovoga tamnoga svijeta, protiv duhovnih sila zloće (Ef 6, 12)« (LG 35).

Zato će Crkva kao kraljevski Narod Božji ići za oslobođenjem čovjeka od grijeha i neurednih ljudskih sklonosti, svojom će aktivnošću prosvijetliti i poštivati ljudsku slobodu te cijelu tehničku i profanu stvarnost prožeti kršćanskim duhom. U tom zadatku Crkve bračna će zajednica snagom sakramenta ženidbe naći svoje mjesto i funkciju te se predstaviti kao proročka i kraljevska zajednica u malom, jer je »slika i sudioništvo u savezu ljubavi između Krista i Crkve« (GS 48), »svjedoci onog misterija ljubavi što ga je Gospodin svojom smrću i uskrsnućem objavio svijetu« (GS 52), očitujući na taj način »živu prisutnost Spasitelja u svijetu i istinsku narav Crkve« (GS 48). Zbog svoje tako uzvišene službe kršćanski su bračni drugovi trajni navjestitelji žive i djelotvorne ljubavi Kristove, plana spasenja i buduće sreće, što je Koncil posebno naglasio za bračni i obiteljski život: »Tu je vježbalište i odlična škola apostolata laika, gdje kršćanska vjera prožimlje sav način života i svaki dan ga sve više preobražava... Kršćanska obitelj glasno proglašuje i sadašnje kreposti kraljevstva Božjega i nadu u blaženi život. Tako svojim primjerom i svjedočanstvom optužuje svijet zbog grijeha i rasvjetljuje one koji traže istinu« (LG 35).

Proročko dostojanstvo bračne zajednice nije samo vrednota koja se ostvaruje među bračnim drugovima i za njih nego se ona izražava, širi, gotovo u koncentričnim krugovima. Najprije zahvaća njih same, obitelj, zatim župu, Crkvu i konačno cijeli svijet. Zbog toga odatle proizlazi neizmijerna vrijednost za život i razvoj samog Naroda Božjeg. To će se posebno odražavati u krajevima u kojima se tek počinje širiti evanđeoska poruka ili ondje gdje kršćanstvo nailazi na poteškoće (usp. AA 11; AA 3).

Kraljevska odlika kršćanske obitelji sastoji se u tom da svaki bračni drug bude jedan za drugoga i za djecu vođa i potpora na putu prema Gospodinu, da potaknu kršćanski smisao ljudske i zemljanske vrijednosti braka. Radi se dakle o specifičnoj zadaći koja se sastoji u već spomenutom uzajamnom pomaganju odgoja i usmjerenja djece, da dođe do ostvarenja kraljevstva Božjega u bračnoj i obiteljskoj zajednici i u svijetu, da se umanjí moć i kraljevstvo grijeha i njegov utjecaj na druge. Ako Crkva stavlja u akciju laički rad i apostolat za širenje Gospodnjeg kraljevstva, »to jest kraljevstva istine i života, kraljevstvo

svetosti i milosti, kraljevstvo pravde, ljubavi i mira« (LG 36), onda taj zadatak isto tako spada na kršćansku obitelj, koja ulazi u osnovnu strukturu Crkve i bazičnu zajednicu odakle počinje izgradnja Mističnoga Tijela.

Ovom se kraljevskom odlikom sakramenta ženidbe želi naglasiti najintimnija narav kršćanskog braka i obitelji, njihove autentične zemaljske vrijednosti i njihovo uređenje za slavu Božju (usp. LG 36). Zbog toga kršćanske obitelji neće vremeniti život i red staviti u sporednu aktivnost nego će nastojati da »marljivo promiču vrednote braka i obitelji. Neka to čine i svjedočanstvom vlastitog života i složnom suradnjom sa svim ljudima dobre volje« (GS 52). Budući da svaki poziv dobiva od Gospodina posebne milosti (*gratiam status*), tako i kršćanskim supružnicima neće ta pomoć uzmanjkati u vršenju njihove odgovorne kršćanske službe i dužnosti.

Takvo obiteljsko zalaganje neminovno se mora odraziti i u društvu u kojem kršćanska obitelj živi. Ako je obitelj, kao prvotna i životna stanica društva (usp. AA 11), sređena, ona tim postaje uzor, tip, preobrazavajuća snaga za cijelu okolinu. Drugim riječima, ona postaje element koji mijenja društvo i svijet. Istina, i društvo djeluje i vrši velik moralni i duhovni utjecaj na obitelj preko pojedinih društvenih modela, običaja, ali isto tako ne smijemo zaboraviti da i obitelji vrše temeljne i odlučne akcije na društvo ako stvaraju odnose među ljudima koji su uvijek vrijedni i cijenjeni. Ti se odnosi posebno mogu mjeriti među bračnim drugovima, roditeljima, djecom, mladićima i djevojkama u osnovnim vrednotama koje su kršćanske i općečovječanske. Kršćanske obitelji trebaju posebno nastojati svakom predočiti kršćansku novost života, osloboditeljsku snagu koja oživljava svakidašnji život kao što kvasac oživljava tijesto.

d) Bračna zajednica — eshatološka zajednica

Crkva je svećenička, proročka i kraljevska zajednica, ali također i eshatološka zajednica.

Hododčasnička Crkva ovdje na zemlji posjeduje eshatološku dimenziju (usp. LG pogl. VII) koja proizlazi iz temeljne činjenice da Crkva sudjeluje u pashalnom misteriju smrti i uskrsnuća Kristova, da je u naš smrtni život ušao novi i besmrtni život uskrslog Krista. »Sjedeći s desne Ocu, neprekidno djeluje u svijetu da ljude dovede k Crkvi i po njoj ih tješnje poveže sa sobom i hraneći ih svojim tijelom i krvlju učini ih dionicima svoga proslavljenog života« (LG 48).

Crkva se ne zadovoljava ovozemaljskom stvarnošću dok djeluje i radi u svijetu, nego s nadom gleda u budućnost i konačnu nagradu. U takvom stanju u Crkvi se rađa napetost za uspostavom novoga reda koji je Krist ustanovio (usp. Gal 6, 15; Ef 2, 15). Budući vijek i život »već

je počeo i ostvaruje se kod kršćana za vrijeme samog ovoga zemaljskog života. Vječni život je konačna stvarnost, ali stvarnost koja je prisutna i koja je već sada djelotvorna; to je sadašnja stvarnost koja je orijentirana dinamički prema savršenom očitovanju«. ¹⁵

Brak i obitelj nije ljudsko već Božje dijelo. Bog je naime ustanovio bračnu i obiteljsku zajednicu određivši joj i bitno usmjerenje. Prema tome, budući da bračna i obiteljska zajednica nije rezultat povijesnog zbivanja, nju ne mogu ni razrušiti promjenljivosti životnih prilika. Bog preko braka i obitelji želi učiniti čovjeka dionikom uzvišenih tajni: svoje ljubavi prema čovjeku i svoje stvoriteljske moći, ukoliko supružnicima daje sposobnost rađanja novih života. Zato brak i obitelj imaju transcendentni odnos s Bogom: od njega potječu i k njemu su usmjereni. Obitelj se osniva i živi ovdje na zemlji, ali je nebo njen konačni cilj.

Zaručnička ljubav hodočasničke Crkve, koju neprekidno potresa napetost prema savršenoj i konačnoj ljubavi, jest u biti eshatološka ljubav u kojoj djeluje Duh Sveti i koji potiče da se Crkva suoči sa zaručničkom ljubavlju proslavljenog Krista i zaručničkom ljubavlju proslavljene Crkve koja već uživa puno zajedništvo s Kristom zaručnikom (usp. LG 4; 5; 6), a koju trajno podržava zaručnička ljubav uskrsloga Krista i nebeske Crkve s kojom je hodočasnička Crkva duboko sjedinjena (usp. LG 49).

Obiteljska je zajednica dužna takvu ljubav podržavati snagom sakramenta ženidbe odnoseći se prema velikoj eshatološkoj zajednici kao mala eshatološka zajednica. U toj zajednici supružnici posjeduju nadnaravni dar i odgovornost sudjelovanja u napetosti koja karakterizira zaručničku ljubav Crkve u njenoj orijentaciji prema Kristu. Na taj način oni govore sami sebi da su zajednica ljubavi i života, da je njihova ljubav nadnaravna, sudionica u zaručničkoj ljubavi koja trajno raste i izgara za Krista zaručnika. ¹⁶

Na temelju svega rečenoga kršćanski bračni drugovi, dionici ove hodočasničke Crkve, trebaju uvijek imati na pameti rast u savršenosti. To sačinjava temeljeni zahtjev bračne i obiteljske zajednice, bez čega ne može doći do ostvarenja istinskog veza života i ljubavi između bračnih drugova i između njih i njihove djece. Taj im se zahtjev postavlja i radi toga da se ljubav pokaže u prvom planu i na djelu te da se i sadašnjem njihovom životu mogu vidjeti obrisi budućeg života.

Posebno će se ta eshatološka dimenzija obiteljskog života pokazati u časovima kad se koji dragi član obitelji rastavlja od njih i seli u nebesku domovinu, kad smrt pohodi njihovu zajednicu. Tada će obitelj

¹⁵ T. GOFFI, *Dimensione escatologica della morte cristiana*, u *Nuove prospettive di morale coniugale*, Queriniana, Brescia 1969, 44; usp. SARTORI L., *Chiesa*, u *Dizionario Teologico*, Citadella editrice, 106-107.

¹⁶ Usp. D. TETTAMANZI, *La testimonianza escatologica della famiglia cristiana*, u *La famiglia*, 21 (1970) 217, La Scuola, Brescia.

vedro prihvatiti tu stvarnost i sačuvati u molitvenoj uspomeni vezu s dragim pokojnicima. Time će pokazati da je prekogrobni život stvarnost u koju oni vjeruju i prema kojoj usmjeruju sav svoj život i djelovanje.

I s drugim momentima života može se potvrditi ta eshatološka stvarnost, npr. prihvaćanje udovištva »kao nastavka bračnog poziva« (GS 48) svjedočeći na taj način o ljubavi »koja je jača od smrti i nadi ponovnog sjedinjenja koje se neće više nikada razvrgnuti.«¹⁷

Na taj način mala eshatološka zajednica, tj. kršćanska obitelj, »glasno proglašuje i sadašnje kreposti Kraljevstva Božjega i nadu u blaženi život« (LG 35).

Zaključak

Poslije nego što smo promatrali na licu kršćanske obitelji obrisu Crkve, vidjeli smo kolika je uloga kršćanskih bračnih drugova u formiranju takva dostojanstva. Misija se Crkve ostvaruje u općoj i lokalnoj Crkvi u zajedništvu s Petrovim nasljednikom. U pravom smislu naslov »Crkva« pripada općoj i lokalnoj Crkvi, a analoški taj naslov pripada i župi jer se u njoj ostvaruje misterij spasenja. Istom se primjenom misterija spasenja može nazvati Crkvom i kršćanska obitelj, jer nastaje sakramentom ženidbe i predstavlja logični vez Crkve u čijem se krilu rađaju njeni novi članovi. Zato je obiteljska zajednica bazična zajednica na kojoj počiva Crkva.

Stoga možemo lako razumjeti zašto su koncilski oci nazvali obitelj domaćom Crkvom (usp. LG 11; AA 11). Bog spašava svijet preko opće, lokalne, župske i domaće Crkve. Unutar tih okvira Krist pokazuje svoju zaručničku ljubav prema Crkvi, kako ističe sv. Pavao: »Krist je ljubio Crkvu i sam sebe predao za nju« (Ef 5, 25).

Kao što postoje u općoj i lokalnoj Crkvi pojedine uloge i službe za posvećenje njenih članova, tako i u maloj Crkvi — obitelji — postoje takve stvarnosti koje se odnose na bračne drugove. Oni su autentični svećenici, proroci, kraljevi »male Crkve« na jedan poseban način i s posebnim naslovom koje je Stvoritelj »učinio velikim sakramentom u odnosu na Krista i Crkvu« (usp. Ef 5, 32; AA 11). Oni su sredstva Kristove ljubavi, osnova Mističnoga Tijela. Mogli bismo reći da oni u Crkvi sačinjavaju red bračnih drugova koji je nužan u Crkvi i u njenom djelovanju.

¹⁷ PIO XII, *Allocuzione agli sposi novelli*, u *Osservatore Romano*, od 29. travnja 1942; PAVAO VI, *Allocuzione al C.I.F.*, u *Osservatore Romano*, od 13. veljače 1966; M. SCHMAUS, *Le ultime realtà*, ed. Paoline, Alba 1960, 508; usp. MOLINARI P., *La Chiesa escatologica*, u *La Chiesa del Vaticano II*, Vallecchi Editore Firenze 1967, str. 1122-1127.